

FORTIFICAȚII MILITARE ROMÂNEȘTI ÎN CONTEXTUL BĂTĂLIILOR DE LA MĂRĂȘTI, MĂRĂȘEȘTI ȘI OITUZ

Marius Cîrjan

Ca urmare a eșecului suferit de armata română în campania militară a anului 1916, singurul teritoriu în care încă se conserva statalitatea românească în vara anului 1917 era Moldova. În acest context, factorii politici și militari români aveau ca obiectiv crucial apărarea acestei provincii istorice în care armata română, cu suportul consistent al Misiunii militare franceze conduse de generalul Henri Mathias Berthelot ¹, a fost angrenată într-un amplu proces de reorganizare și modernizare atât la nivelul instrucției, cât și al dotării cu material de război. Totodată, în perioada ianuarie - iulie 1917, Marele Cartier General român a acordat o atenție deosebită organizării defensive a teritoriului moldav prin crearea unor aliniamente compuse din fortificații de campanie menite să reziste unor noi ofensive a Puterilor Centrale, dar și pentru a pune la dispoziția trupelor române și ruse puncte de plecare în vederea unor acțiuni ofensive ².

Fortificații de campanie românești în contextul bătăliei de la Mărăști. După finalizarea procesului de reorganizare a armatei române, considerând contextul militar favorabil, Marele Cartier General român a decis ca Armata a II-a română (Corpurile 2 și

---

¹ Vezi pe larg Gheorghe Nicolescu, *Relații româno-franceze în anii primului război mondial (Misiunea H. M. Berthelot în România)*, Pitești, Editura Universității din Pitești, 2005.

² Informații ample referitoare la acest aspect pot fi consultate în Arhivele Militare Române (în continuare se va cita : A.M.R.), fond Marele Cartier General (1916 - 1920), dosar nr. 768.

4 Armată) să treacă la ofensivă începând cu data de 9 iulie 1917 pentru a rupe apărarea inamicului între cota 711 Încărcătoarea și Răcoasa și a ajunge în Valea Putnei. Linia frontului apărât de Armata a II-a măsura circa 37 km, în eșalonul întâi găsindu-se trei divizii (Diviziile 8, 6 și 3 Infanterie), iar Divizia 1 Infanterie în rezervă.

Până la începerea ofensivei, Armata a II-a a organizat și pus în stare de apărare o poziție care consta dintr-o linie principală și o linie de oprire. Lucrările genistice executate erau bine adaptate la teren și acoperite cu rețele de sârmă pe mai multe rânduri de pari, dar poziția, în ansamblul ei, era dominată de inamic ³. Mihail Sadoveanu, în calitate de ziarist de război al redacției ziarului „*România*”, a remarcat acest aspect în urma vizitării, la scurt timp după bătălie, a unor zone de tranșee germane, cât și a liniilor defensive românești, consemnând următoarele: „*Liniile infanteriei noastre erau dincolo de Limpegioara, pe dealurile Drăgotești, Vărlan, Alba și Budui. Deși erau mai jos decât ale inamicului – tranșeele noastre pare că aveau unele avantaje în ceea ce privește focul artileriei inamice care nu le putea bate din plin. Mai sus, în păduri, pe dealurile Bălan, Dragoș și Curmătura erau instalate bateriile noastre de artilerie. Artileria grea, de care nemții n-au știut nimic până în aceste din urmă zile, era pe Dealul Mare. Ea putea arunca proiectile uriașe la doisprezece kilometri depărtare*” ⁴.

Încă din luna ianuarie 1917, pentru consolidarea defensivă a frontului, s-au adoptat măsuri pentru organizarea unei a doua poziții pe Dealul Mare, cota 774, sud Pralea. Această poziție a fost amenajată de trupele de pionieri, pe un frig îngrozitor, îndurând cele mai mari lipsuri în echipament și hrană, alternând munca istovitoare cu puținele clipe de odihnă în colibe improvizate din ramuri de brad. Trupele de pionieri au executat, de asemenea, adăposturile de la posturile de

---

³ Petre Zaharia, Emanoil Ene, Florea Pavlov, *Istoria armeei geniu din armata română*, vol. I, București, Editura Militară, 1994, p. 251.

⁴ Mihail Sadoveanu, *File Sângerate. Povestiri și impresii de pe front*, Iași, Editura Ziarului „*România*”, 1917, p. 108 - 109.

comandă și observatoarele acestora, adăposturile de la P.C. - care erau prevăzute cu tavane stratificate (lemn, pietriș și pământ) ș.a. Pentru ca infanteria să fie în măsură să execute singură asemenea adăposturi pentru propriile ei nevoi, la unele divizii (de exemplu, Divizia 1 Infanterie cantonată la Bârsănești) s-au organizat școli speciale în acest sens, sub conducerea pionierilor.

Ca o măsură de prevedere, pentru nevoile de ducere a luptei s-au pregătit materiale pentru obstacole de sârmă (sârmă ghimpată și pari de rețele gata ascuțiți) necesare consolidării terenului cucerit ⁵.

Regimentul 40 Infanterie, aflat în componența Armatei a II-a, a fost desfășurat pe Valea Cașinului, unde a organizat o poziție de luptă pe o lungime de 2 km și pe o adâncime de 500 de m. Batalioanele și companiile unității au lucrat zi și noapte pentru completarea lucrărilor ofensive. Au fost săpate noi șanțuri de tragere, s-au reparat și întărit cele vechi, care permiteau lovirea inamicului. Tranșeea din linia I-a (denumită și creasta de foc) a fost acoperită pe o zonă întinsă cu rețele de sârmă ghimpată, cu porțile mobile de trecere. Înaintea acestora se contruiseră tranșee de avanposturi, posturi de ascultare, legate unele de altele prin șanțuri „întortocheate” de comunicație, între care se aflau gropile de lup și abatisele.

În șanțul de luptă al fiecărei companii au fost executate din butuci groși și rezistenți – transportați din pădurile apropiate – adăposturi blindate cu câte 2 până la 3 ieșiri ⁶. Blindajul a fost conceput destul de solid cu scopul de a rezista proiectilelor de calibru mare pe care artileria inamică urma să le tragă în timpul pregătirii de artilerie. De asemenea, au fost construite adăposturi pentru comandanții de companii și plutoane, pentru agenții de legătură, telefoniști etc. Linia I-a și a II-a unde urmau să fie adăpostite rezervele fuseseră și ele organizate, astfel încât în jurul datei de 28 iunie

---

⁵ Petre Zaharia, Emanoil Ene, Florea Pavlov, *op. cit.*, p. 254.

⁶ Locotenent colonel Grigore Ionescu, *Gloria unui regiment*, București, Tipografiaile Române Unite, 1925, p. 142.

pregătirile de ofensivă ale regimentului erau finalizate în perspectiva atacului ⁷.

Tot în perspectiva declanșării ofensivei, trupele Armatei a II-a română au primit numeroase instrucțiuni în ceea ce privește ducerea războiului de poziții. Astfel, în „Planul de ofensivă al Corpului 2 Armată” comandat de generalul de Divizie Arthur Văitoianu, la punctul „Organizarea pozițiilor cucerite” se ordona următoarele: „De îndată ce Divizia 6-a și a 3-a vor fi cucerit prima linie inamică, ele o vor organiza și întoarce spre inamic. Se va avea grijă în special a se instala imediat rețelele de sârmă. Asemenea se va proceda și cu celelalte linii ce se vor cuceri, după cum s-a arătat” ⁸. La punctul „Organizarea și lucrările câmpului de bătaie” se prevedea organizarea a numeroase depozite de materiale pe toate direcțiile care trebuiau supravegheate de câte un ofițer sau subofițer de pionieri. Tot materialul abandonat de inamic trebuia adunat și utilizat imediat de către trupele care urmau să ocupe pozițiile adverse ⁹.

Chiar în timpul bătăliei 14 iulie 1917, M.C.G., prin Ordinul de Operații nr. 1962, a dat noi instrucțiuni privind organizarea genistică a teritoriului cucerit de la inamic: „Pentru a se asigura stăpânirea terenului câștigat, este necesar ca trupele să organizeze cât mai aproape de dușman o poziție solidă care să poată sluji și ca bază de dezvoltare mai departe a operațiunilor ofensive ale armatei”. În consecință, se ordona unităților atingerea liniei cota 1125 (Piscul Măgura Cașinului, legătura cu Armata IX rusă) - cota 1167 Măgura Cașinului – Cornul Măgurii – Măgura Sboina Neagră – Muntele Tiua Neagră - cota 1070 – cota 1116 – cota 727 – cota 568 – Sud Negulești – înălțimile de pe malul stâng al Putnei până în Valea Sării, unde urma a se face legătura cu Armata IV rusă. Linia de demarcație între Corpul

---

⁷ Ibidem, p. 143.

⁸ A.M.R., fond Armata a II-a (1914 - 1918), dosar nr. 377, f. 29.

⁹ Ibidem, f. 30.

IV și II Armată trebuia prelungit de la cota 896 pe Răchițaru Mare până la cota 1040 pe coasta sudică a Muntelui Tiua Neagră ¹⁰.

În timpul luptelor, instrucțiunile privind războiul de poziții emise de Comandamentul Armatei a II-a au fost aplicate de către trupe, fapt remarcat de către inspectorul general al trupelor de geniu, generalul Ion Rașcu, care la data de 17 iulie 1917 a consemnat în jurnalul de război: „*Trupele noastre (Armata a II-a) se consolidează pe pozițiile cucerite și au mai cucerit încă Măgura Cașinului*” ¹¹.

Bătălia de la Mărăști (9 / 22 iulie – 19 iulie / 1 august 1917)

a însemnat un important succes reputat de Armata a II-a română comandată de generalul de Corp de Armată Alexandru Averescu împotriva Grupului de Armate Gerok, care forma aripa dreaptă a Armatei I-a austro - ungare comandată de arhiducele Joszef. Defensiva inamică se baza pe un puternic front de luptă organizat pe 18 centre de rezistență și alte numeroase lucrări genistice în adâncime ¹². Puternice centre de rezistență se aflau la Poiana Coadă Văii Babei, Poiana Încărcătoare, la cota 536 și în localitatea Mărăști. Centrele de rezistență se bazau pe un sistem de fortificații de campanie, care aveau în punctele dominante cupole de oțel, un labirint de șanțuri de comunicație și de tragere, platforme amenajate pentru piesele de artilerie și mitraliere, adăposturi pentru personal și muniție. Rețelele de sârmă ghimpată erau eșalonate pe 6 - 8 rânduri, iar legătura între centrele de rezistență se realiza prin tranșee continue în profilul „*în picioare*”, dispunerea și amenajarea lor permițând ducerea luptei în încercuire ¹³.

---

¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 318, f. 50.

¹¹ Ion Rașcu, *Jurnalul meu din timpul Războiului pentru Întregirea Neamului*, Muzeul Vrancei, Ediție îngrijită, prefață și note de Dumitru Huțanu, Focșani, Editura Pallas, 2007, p. 140.

¹² Dumitru Preda, *Eliberare națională. Reîntregire teritorială. Mărăști, Mărășești, Oituz*, în „*Revista de Istorie Militară*”, nr. 4 (15), 1992, p. 16 - 20.

¹³ Gheorghe Bichicean, *Fortificațiile și războiul de poziție. Campania românească din vara anului 1917*, în „*1917 pe Frontul de Est*”, coordonatori: Valeriu Florin Dobrinescu și Horia Dumitrescu, Focșani,

Trupele române au reușit să creeze o ruptură în frontul inamic de 30 km. lărgime și 20 km. adâncime chiar în zona joncțiunii dintre Armata I austro - ungară și Armata a IX - a germană (500 km². și 30 de localități au fost eliberate) ¹⁴.

Fortificații de campanie românești în contextul bătăliei de la Mărășești. Referitor la amenajarea genistică a frontului din zona Mărășești care făcuse parte din zona de apărare a Armatei a IV-a rusă, pe ale cărei poziții au fost amplasate trupele Armatei I române, trebuie menționat faptul că valoarea lucrărilor era relativ scăzută datorită discontinuității și lipsei de eșalonare. Există o singură poziție compusă din două linii de tranșee continue, situate la aproximativ 150 - 200 m. una de cealaltă. În spate, la aproximativ 700 m. erau amenajate pozițiile rezervelor de regimente, compuse dintr-o tranșee continuă, în adâncime fiind executate doar unele lucrări „*de sapă*”, care mai mult jalonau raioanele de dispunere a rezervelor. În fața liniei din fața apărării au fost instalate unele baraje de sârmă ghimpată, dar fără o dezvoltare în adâncime ¹⁵.

Exceptând poziția de la Putna, pierdută de trupele rusești încă din prima zi de ofensivă, pe direcția principală de interzis au fost amenajate patru poziții de apărare: pe Valea Șușiței; pădurea Răzoare, Mărășești, Cosmeștii din Vale; Diocheți, Rateșul lui Haret și Păunești, Domnești. Distanța între poziții a fost de 3 - 5 km (între poziția a trei

---

Editura Vrantop, 1997, p. 59; Unele centre de rezistență, adaptate foarte bine la teren, nu au suferit decât distrugeri nesemnificative din partea artileriei române și ruse. În cazul redutei germane nr. 123 de la Răcoasa, trupa companiei a 9-a din Regimentul 30 Infanterie aflată sub comanda locotenentului Cuhn Alexandru a stat câteva ore la 30 de metri depărtare de reduit sub focul năpraznic al artileriei și mitralierelor inamice, iar atacatorii au rupt și tras cu mâinile de rețelele de sârmă. În cele din urmă reduitul a fost cucerit, capturându-se și numeroși prizonieri („*Monitorul Oastei*”, Partea oficială, nr. 91 din 23 august 1917, p. 1793 - 1794).

¹⁴ Dumitru Preda, *Eliberare națională. Reîntregire teritorială. Mărăști, Mărășești, Oituz*, în „*Revista de Istorie Militară*”, nr. 4 (15), 1992, p. 18.

¹⁵ Gheorghe Bichicean, *Fortificațiile și războiul de poziție. Campania românească din vara anului 1917*, p. 61 - 62.

și a patra, 11 km). Pozițiile erau formate din cel puțin trei linii (linia având una - două tranșee), din care cel puțin două erau continue și acoperite în față cu puternice obstacole de sârmă ghimpată pe mai multe rânduri de pari. Dintre pozițiile de apărare, cea mai puternic organizată a fost cea de pe aliniamentul pădurea Răzoare, Mărășești, care, de fapt, a și reprezentat principala stavilă în fața inamicului ¹⁶.

Linii de tranșee au fost amenajate și la est de Mărășești, pe linia Tecuci - Doaga. O contribuție importantă a venit din partea populației locale: *„Soldați, bătrâni, femei și copii și îndeosebi cercetașii noștri din Tecuci, adunați în grabă, și în pofida bombardamentelor de aviație, care incendiaseră gara, depozitele de alimente și de muniții - un adevărat infern - au săpat nopți întregi la tranșee pe întregul front. Nu știi dacă și când mai apucau să doarmă o oră-două pe noapte. Pentru că noaptea lucrau la săpatul tranșeeleor, iar ziua alergau să evacueze și să îngrijească răniții și să aducă la timp din depozitele de la Frunzeasca, alimentele ce se cereau pentru spitale și răniți. Și toate astea, sub focul artileriei inamice și al bombelor de avion...”* ¹⁷.

Într-o Foaie calificativă, descriind activitatea colonelului Athanasie Negru, șeful Inspectoratului Geniului al Armatei I-a română, în perioada bătăliei de la Mărășești și ulterior, generalul Eremia Grigorescu insera și aprecieri referitoare la valoarea militară a fortificațiilor de campanie executate de trupele aflate sub comanda sa: *„El [colonelul Negru - n.n.] a organizat și executat sistemul de apărare al frontului Armatei [I-a - n.n.] a cărui puternică și judicioasă aplicare la teren a produs admirația ofițerilor străini”* ¹⁸.

Concentrând un mare număr de unități (12,5 divizii) susținute de un impresionant material tehnic (800 piese de artilerie, 3 escadrile

¹⁶ Petre Zaharia, Emanoil Ene, Florea Pavlov, *op. cit.*, p. 262.

¹⁷ Alexandru Daia, *Eroi la 16 ani. Însemnările unui fost cercetaș. Jurnal de război (1916 - 1918)*, București, Editura Ion Creangă, 1981, p. 208.

¹⁸ D.A.N.I.C., fond Președinția Consiliului de Miniștri, dosar nr. 13 / 1918, f. 11.

de aviație, și chiar 13 care de asalt), Armata a IX-a germană, sub comanda generalului Johannes Karl Louis Richard von Eben, a declanșat o puternică ofensivă asupra Armatei I-a română comandată inițial de generalul de divizie Constantin Cristescu ¹⁹.

Ofensiva germană s-a declanșat în dimineața de 24 iulie, la ora 7,30, după o violentă pregătire de artilerie care a durat timp de trei ore. Forțele principale ale Corpului I Armată german au atacat puternic Divizia 34 Infanterie rusă, care, copleșită numeric de forțele adverse, a fost obligată să bată în retragere spre nord. Trupele germane au avut o tentativă de trecere a Siretului la Ciușlea, dar au fost respinse ²⁰. Utilizând masiv artileria, trupele germane și austro-ungare au reușit să distrugă pe largi zone ale frontului amenajările genistice defensive române și ruse. Efectele canonadei atacatorilor din ziua de 27 iulie 1917 asupra pozițiilor aflate în marginea de sud a localității Mărășești și în pădurea de la Cosmești ocupate de regimentele Diviziilor 5 și 9 Infanterie și de unitățile unei divizii ruse au fost descrise într-o lucrare publicată în perioada interbelică: *„Tot câmpul de bătaie este acoperit de fumul proiectilelor ce se sparg asupra pozițiilor noastre și ale inamicului. Obuze de diferite calibre, șrapnele cu fumuri de diferite culori, proiectile brizante și cu gaze asfixiante își încrucișează traiectoriile în toate direcțiile, iar nori groși galben-roșcați ai gazelor înecăcioase se târăsc pe pământ, învăluind tranșee cu pâcla lor otrăvitoare. Cu miile cădeau bombe pe pozițiile ce trebuiau atacate și le răscoleau, fărâmișând toate întăriturile și distrugând toate adăposturile. Săreau în țândări buștenii și traversele de fier cu care erau ferecate, cum sar jucăriile aruncate de copii. Talazurile șanșurilor se prăbușeau, rețele de sârmă se spulberau. Se*

---

¹⁹ Dumitru Preda, *Eliberare națională. Reîntregire teritorială. Mărăști, Mărășești, Oituz*, p. 18 - 19.

²⁰ Vezi, pe larg, Gheorghe Romanescu (coordonator), *Istoria infanteriei române*, vol. II, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985, p. 126 - 140.

*părea că se scufundă pământul și că văzduhul s-a aprins de numărul exploziilor*²¹.

Pentru a proteja soldații de canonada atacatorilor, generalul Eremia Grigorescu, chiar în timpul luptelor, a ordonat unităților să ia măsuri pentru organizarea apărării prin construirea de adăposturi și executarea altor lucrări genistice. În condițiile în care artileria germană „*măturase*” din calea sa trupele Diviziei 34 ruse și infanteria inamică amenința forțarea Siretului, în cursul nopții dintre 24 - 25 iulie 1917 trupele române înfruntând obuzele inamice și atacurile infanteriei au trecut în dreapta Siretului și au ocupat poziții chiar în fața germanilor. Rapiditatea manevrei executate de trupele române a produs derută în rândurile adversarilor care au descoperit că atacând sectoarele unde erau amplasate trupe ruse se găsesc „*față în față*” cu românii. La Comandamentul german, unii ofițeri chiar credeau că aveau de-a face cu trupe franceze din cauza asemănării uniformelor. Astfel soldații români au reușit să astupe spărtura prin care germanii urmăreau să pătrundă adânc spre nord și la est de Siret, și au organizat sumar o poziție pe aliniamentul Gîrla Morilor-Străjescu - Siret de pe care au respins atacurile ulterioare²².

Chiar și în acele condiții militare favorabile pentru trupele române, generalul Eremia Grigorescu a acordat în continuare o mare atenție executării lucrărilor de fortificație. La data de 4 august, în Ordinul nr. 2569 adresat Corpului 5 Armată, preciza: „*De îndată ce o trupă se oprește pe o poziție, trebuie să înceapă imediat punerea ei în stare de apărare, lucrându-se zi și noapte. Cred că toată lumea s-a convins de adevărul principiului Muncă multă, sânge puțin, muncă puțină, sânge mult. În special așezarea rețelelor de sârmă imediat este de o importanță netăgăduită. Se așează întâi rețelele de sârmă și apoi*

²¹ Florian Tucă, Cristache Gheorghe, Nicolae Ionescu, *Triunghiul de foc. Mărăști – Mărășești - Oituz*, București, Editura Sylvi, 1997, p. 52-53.

²² Conform relatărilor lui Nicolae Ionescu, participant la bătălia de la Mărășești în calitate de ofițer al Statului Major al generalului Eremia Grigorescu ((Nicolae Ionescu, *Generalul Eremia Grigorescu*, București, Editura Militară, 1967, p. 36).

se sapă. În acest scop diviziile trebuie să aibă întotdeauna la îndemână pari gata făcuți pentru a-i bate imediat și întinde sârma”²³.

Ofensiva Armatei a IX-a germană, chiar și după 29 de zile de atacuri și contraatacuri violente, nu și-a îndeplinit nici unul din scopurile propuse. Apărarea noastră a fost împinsă mai spre nord cu circa 8 - 12 km fără ca Siretul să fie trecut, acțiune care ar fi permis întoarcerea frontului Moldovei de către Centrali. Succesul armatei române s-a datorat și pregătirilor genistice deosebite realizate în perioada premergătoare bătăliei, fapt confirmat și de generalul Eremia Grigorescu care - după terminarea bătăliei -, prin Ordinul de Zi nr. 105 din 19 septembrie 1917, aducea mulțumiri trupelor de pionieri, „pentru executarea la timp și în bune condițiuni a stavilei formată din fortificațiunile de câmp, cu care au întărit frontul luptătorilor” precum și „Inspectoratul de Geniu care a condus și supravegheat toate lucrările tehnice”²⁴.

Fortificații de campanie românești în contextul bătăliei de la Oituz. În perioada menționată, concomitent cu luptele de la Mărășești, în zona muntoasă ce se întinde de o parte și de alta a văii Oituzului, în lungul comunicației care – din cele mai vechi timpuri – a constituit principala arteră de legătură între Transilvania și Moldova, s-a desfășurat bătălia de la Oituz²⁵.

Încetarea ofensivei Armatei a II-a, precum și retragerea unei părți din forțele ruse de pe front, a determinat pe arhiducele Josef să reia ideea unei ofensive între Siret și Prut, concomitent cu Armata a IX-a germană pe direcția Focșani - Adjud. Ofensiva de pe Valea Oituzului trebuia să aibă loc pe 26 iulie 1917 cu lovitura principală la sud de șoseaua Oituzului spre Onești. În același timp, începând din noaptea de 26 / 27 iulie sectorul Corpului 8 Armată rus de la stânga

---

²³ Petre Zaharia, Emanoil Ene, Florea Pavlov, *op. cit.*, p. 258.

²⁴ A.M.R., fond Inspectoratul General al Geniului (1916 - 1941), dosar nr. 14, f. 348.

²⁵ Ion Cupșa, *Mărăști, Mărășești, Oituz*, Editura Militară, București, 1967, p. 123.

Armatei a II-a română trebuia să fie ocupat de aceasta, mărindu-se astfel sectorul de apărare al Corpului 2 Armată ²⁶.

Diviziile 6 și 7 române, din componența Armatei a II-a română, care au suportat lovitura trupelor inamice la Oituz, luaseră în primire sectorul de la trupele ruse numai cu câteva zile mai înainte. Lucrările genistice erau puțin dezvoltate întrucât până la începutul bătăliei trupele române nu avuseseră suficient timp pentru a le completa ²⁷. Astfel, în preajma confruntării, unitățile aduseseră mici îmbunătățiri poziției și reușiseră să jaloneze prin frânturi de tranșee o a doua poziție la aproximativ 2 - 2,5 km mai înapoi ²⁸. Principalele poziții de apărare ale trupelor române se aflau pe vârfurile Pravila (cota 875), Ungureanu (779) și Bălcuța (619) în zona încredințată Corpului 4 armată, Măgura Cașin și vârful Războiului (961) pe restul frontului ²⁹.

Ofensiva germană a Corpului 8 Armată din Grupul Gerok a început în dimineața zilei de 26 iulie, în sectoarele ocupate de Diviziile 6 și 7 române, înainte de a fi începută înlocuirea Corpului 8 Armată rus. Prin urmare, între 26 iulie și 4 august – timp de 10 zile – Armata a II-a a dus lupte dârze de apărare, executând numeroase contraatacuri. Deși inițial apărarea a fost ruptă la joncțiunea dintre Diviziile 6 și 7 Infanterie, până la urmă Grupul Gerok nu a reușit să-și atingă scopurile propuse.

După finalizarea celei de-a treia bătălii de la Oituz, trupele Armatei a II-a au continuat consolidarea amenajărilor genistice. Astfel

²⁶ Petre Zaharia, Emanoil Ene, Florea Pavlov, *op. cit.*, p. 264.

²⁷ Pe data de 6 august 1917, cu doar două zile înaintea declanșării atacului trupelor germane, comandantul Diviziei 7 Infanterie, generalul N. Rujinski, informa eșaloanele superioare asupra faptului că: „*Organizarea defensivă a frontului lasă foarte mult de dorit. Tranșeele sunt foarte superficiale lucrate, în mare parte făcute în adâncime de 60 cm (...). Adăposturile pentru oameni sunt foarte puține și acelea foarte slabe, bordate la suprafață, neblindate*” (Gheorghe Bichicean, *op. cit.*, p. 63).

²⁸ Ion Cupșa, *op. cit.*, p. 125.

²⁹ Gheorghe Romanescu (coordonator), *op. cit.*, p. 140.

că, în luna august a anului 1917, fuseseră executate sau erau în curs de executare următoarele poziții fortificate: **A.** Prima poziție ocupată de trupele de operațiuni; **B.** A doua poziție pe valea Zăbrăuți; **C.** Capul de pod Căiuți; **D.** A treia poziție: linia Troțuș – Taslău; **E.** A patra poziție: linia Siret – Bistrița; **F.** Legăturile lucrărilor de întărire ale Armatei I-a cu cele ale Armatei a II-a.

Lucrările primei poziții erau ocupate de trupele Corpului II Armată. În general, la momentul respectiv, lucrările erau în curs de execuție, purtându-se lupte în unele sectoare. Lucrările executate de infanterie pe aproape întreaga lungime a frontului erau prevăzute cu șanțuri pentru trăgători, iar în sub-sectorul 52 adăposturile infanteriei nu erau continue, ci se executaseră sub formă de măști adânci pentru protecția împotriva artileriei. În sectorul al doilea adăposturile infanteriei erau blindate, executându-se și adăposturi pentru muniții.

Întreg frontul de luptă era prevăzut cu rețele de sârmă, în general dispusă pe 4 - 5 rânduri de pari, iar în unele sectoare pe două zone a câte 5 rânduri de pari; în unele locuri pietroase sârma ghimpată a fost așezată pe capre continue. De asemenea, diferite zone vulnerabile erau protejate prin abatise dispuse între 30 și 300 de m. adâncime. În zona frontului de luptă existau șanțuri de comunicație ce legau tranșeele de adăposturi, care în general aveau o adâncime de 1.80 - 2.00 adâncime ³⁰.

De regulă în zonele aflate la înălțime, trupele au amenajat reduite, poziții puternic fortificate. Astfel, în sectorul I al Corpului 4 Armată, la cota 919 s-a executat un reduct organizat pe 3 rânduri de tranșee și 4 rânduri de rețele de sârmă ghimpată, având și un baraj de grenade franceze ³¹.

Până la finele lunii noiembrie 1917, trupele Armatei a II-a au consolidat din punct de vedere genistic aliniamentele frontului de luptă. Astfel, lucrările de întărire la poziția I-a ocupată de Corpul II Armată erau organizate pe 21 centre de rezistență legate între ele

---

³⁰ A. M. R., fond Marele Cartier General (1916 - 1920), dosar nr. 768, f. 43.

³¹ *Ibidem*, f. 43 - verso.

printr-o linie continuă de tranșee cu profilul pentru trăgători în picioare. În fața tranșeelelor era executată o bandă continuă de sârmă ghimpată pe 5 - 8 rânduri de pari. Amplasamentele pentru mitraliere și aruncătoarele de grenade erau blindate. În spatele liniei erau construite 81 de adăposturi pentru trupă și ofițeri, care erau legate prin comunicații de prima linie a frontului.

Linia de susținere era organizată pe 15 centre de rezistență legate între ele cu șanțuri aproape continue. În fața liniei exista o bandă de rețele de sârmă continuă așezată pe 3 - 5 rânduri de pari. Linia era legată prin șanțuri de comunicație cu linia I-a. În spatele liniei I erau executate 36 de adăposturi blindate pentru trupă, legate cu șanțuri de comunicație cu centrele de rezistență.

Linia a II-a era organizată pe 12 centre de rezistență aproape complet legate între ele. Adâncimea tranșeelelor varia între 1.60 - 2.00 m. Linia era prevăzută cu șanțuri de comunicație și o bandă continuă de sârmă ghimpată așezată pe 3 - 4 rânduri de pari. Existau și 16 amplasamente pentru mitraliere, 4 pentru aruncătoare de grenade fiind în execuție și lucrări pentru blindarea lor ³². În spatele liniei erau construite 30 de adăposturi cu capacitatea de a adăposti efectivele unui pluton ori secție. Pentru menținerea igienei trupelor erau amenajate băi și cuptoare de deparazitare ³³.

Lucrări similare existau și pe celelalte trei poziții ocupate de trupele Armatei a II-a română ³⁴.

Despre valoarea fortificațiilor de pe Frontul din Moldova executate de Armata a II-a după bătăliile din vara anului 1917 avem o apreciere chiar a șefului Marelui Cartier General român, generalul Constantin Prezan. Într-o Notă datată 6 octombrie 1917 trimisă Inspectoratului General al Geniului - structură din cadrul M.C.G. - care coordona din punct de vedere tehnic lucrările de fortificație, generalul Prezan aprecia că: „*Pozițiile de întăriri sunt foarte bine*

³² *Ibidem*, f. 192.

³³ *Ibidem*, f. 193.

³⁴ *Ibidem*, f. 195 și *passim*.

orientate și se prezintă în prea bune condițiuni în cazul când, atacul inamic se va produce pe frontul cuprins între Valea Cașinului și a Siretului". Cu toate acestea, observa și o situație periculoasă în care toate pozițiile puteau „fi însă pe rând, sau chiar dintr-odată întoarse” în cazul în care inamicul ar fi declanșat o ofensivă pe frontul cuprins între Valea Slănicului și a Cașinului. În consecință, șeful M.C.G. ordona executarea unor lucrări suplimentare în zonele respective ³⁵.

Pe data de 26 noiembrie / 9 decembrie 1917 Convenția de armistițiu încheiată între armatele ruse și române, pe de o parte, și armatele germane, austro - ungare, bulgare și turce pe de altă parte – document semnat în Casa Apostoleanu din Focșani - cuprindea și mențiuni referitoare la lucrările de fortificații. Astfel, la punctul 7 al Convenției se stipula că: *„Ambele părți se leagă de a nu executa lucrări pregătitoare de ofensivă, precum și nici lucrări în scopul întăririi și dezvoltării pozițiilor. Sunt admise numai lucrările în scopul întreținerii pozițiilor și îmbunătățirii stării materiale a trupelor (aprovizionare, stare sanitară) precum și construcțiile de barăci”* ³⁶. În consecință, volumul lucrărilor de fortificație în intervalul decembrie 1917 – mai 1918 a scăzut simțitor.

De menționat faptul că Marele Cartier General român a respectat termenii Armistițiului, ordonând trupelor să înceteze executarea unor noi poziții pe front, în acest sens, menționăm Instrucțiunile operative nr. 7533 din 21 ianuarie 1918 date prin ordinul generalului Prezan ³⁷.

Valoarea totală a lucrărilor de fortificație executate în Moldova în anul 1917 s-a ridicat la circa 40 de milioane lei. La sacrificiile materiale făcute pentru executarea amenajărilor defensive, enorme au fost și sacrificiile omenești, detașamentele de

---

³⁵ *Ibidem*, f. 113.

³⁶ A.M.R., fond Armata a II-a (1914 - 1918), dosar nr. 318, f. 120.

³⁷ *Ibidem*, f. 141 verso.

lucru din cadrul sectoarelor de fortificații având peste 12.000 de morți³⁸.

În condițiile semnării Armistițiului cu Puterile Centrale din noiembrie 1917 și încetării operațiunilor militare pe frontul românesc, primele măsuri de dezafectare a aliniamentelor fortificate au fost adoptate de către Marele Cartier General român încă de la începutul anului 1918. Spre exemplu, prin ordinul din 22 februarie 1918 către Armata I-a și a II-a române, Marele Cartier General - Secția Operațiilor dispunea desfacerea rețelilor de sârmă de pe pozițiile din spatele frontului, cu specificația ca ele „să nu se afle în imediata lui apropiere”. Materialul obținut trebuia adunat în depozite pe care Inspectoratul General al Geniului urma să le stabilească. Materialul lemnos (parii) urma să fie utilizat pentru nevoile trupei, iar restul cantității rămase să fie depozitat și pus la dispoziția autorităților locale³⁹.

În contextul ieșirii Rusiei din război, România, rămasă singură în fața Puterilor Centrale, a fost constrânsă să încheie Pacea de la Buftea - București în primăvara anului 1918. La scurt timp, din ordinul autorităților militare românești, măsura dezafectării fortificațiilor de campanie a fost generalizată, aplicându-se pe întreg cuprinsul teritoriului național.

Prin „Jurnalul de Miniștri” din 9 aprilie 1918, în urma referatului ministrului de Război, s-a decis clasarea diferitelor construcții și instalații executate de autoritățile militare pe perioada războiului, atât pe front cât și în imediata apropiere a frontului, dar și pe cele izolate aflate în diferite localități. Prin urmare, barăcile, adăposturile, rețelele de sârmă ghimpată, lemnăria etc. aflate în

³⁸ Petre Zaharia, Emanoil Ene, Florea Pavlov, *op. cit.*, p. 266.

³⁹ A.M.R., fond Inspectoratul General al Geniului (1916 - 1941), dosar nr. 16, f. 693.

diverse zone fortificate au fost scoase la vânzare ori puse la dispoziția autorităților locale ⁴⁰.

În mod incontestabil, victoriile obținute de armata română în vara anului 1917 au purtat amprenta modului admirabil în care trupele române s-au comportat în timpul luptelor și profesionalismului de care au dat dovadă ofițerii superiori din Marele Cartier General, comandamentele de armată și mari unități. Pe lângă acești factori decisivi, numeroase surse istorice (documente militare din epocă, lucrări generale, monografice și memorialistice ⁴¹), demonstrează faptul că și fortificațiile de campanie executate în contextul luptelor de la Mărăști, Mărășești și Oituz au contribuit din plin la deznodământul pozitiv al acestora pentru brava oștire română.

---

⁴⁰ „Monitorul Oastei”, Partea Regulamentară, Nr. 19 din 16 aprilie 1918, p. 176 - 178.

⁴¹ A se consulta în acest sens o lucrare puțin citată în istoriografia militară românească aparținând generalului Scarlat Panaitescu, *Aspecte militare. Efemeride de război (1916 - 1918). Jurnal de operație (1913)*, București, Tipografia „Memorialul Geniului”, 1927.